

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี¹

นางอัปสร เสี่ยงล้ำเลิศ²
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระพงศ์ ภัคศิริ³
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช เงินคล้าย³
ดร.ปะการัง ชื่นจิตร³

บทคัดย่อ

การศึกษาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำไปพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) จำนวน 8 คน จากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และตัวแทนชมรมผู้สูงอายุโดยตรง ผ่านแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งประมวลผลควบคู่ไปกับการค้นคว้าวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา คูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า

ด้านสุขภาพกาย ส่วนมากผู้สูงอายุจะมีโรคประจำตัว เช่น โรคความดันสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคไขข้อเสื่อม องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน ได้จัดให้มีบริการทางด้านสุขภาพ และด้านการรักษาพยาบาลไว้อย่างเหมาะสมดี โดยผู้สูงอายุในพื้นที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีการจัดให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ แต่ยังมีปัญหาการขาดความร่วมมือจากผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้ เกิดจากสาเหตุโรคซึมเศร้า และผู้ป่วยติดเตียงและค่าใช้จ่าย

¹ บทความเรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตนอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระพงศ์ ภัคศิริ

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ

ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกสำนึกรักบ้านเกิด มีความรู้สึกภาคภูมิใจมากเพราะอยู่ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา มีความสุข อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสไม่รู้สึกเหงา และยังได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนารวมถึงการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านให้กับผู้สูงอายุด้วย และยังมีผู้รุ่นลูกรุ่นหลานจนถึงปัจจุบัน

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้สูงอายุข่าวสารทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์จากผู้นำชุมชน เสียงตามสายภายในหมู่บ้าน หอกระจายข่าว จุดประชาสัมพันธ์ สถานพยาบาล และศาลาประชาคม โดยรวมมีการสื่อสารตามมิติทางด้านสังคมเป็นอย่างดี ผ่านการศึกษาและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ มีบางรายที่ได้รับข้อมูลผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ทางไลน์ เฟสบุ๊ค และเว็บไซต์ ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบางแดน ยังจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความรักความสามัคคีและการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเป็นประจำทุกปี

ด้านสิ่งแวดล้อม พื้นที่ตำบลบางแดนเป็นเขตชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดย่อม มีพื้นที่เกษตรกรรม ได้รับผลกระทบจากปล่อยสารเคมีอยู่บ้าง และในช่วงหน้าเก็บเกี่ยวจะมีการเผาซึ่งข้าวและโรงงานปล่อยสิ่งปฏิกูลเหม็นเน่า ด้านคมนาคมการเดินทางไปรับบริการด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์มีความความสะดวกสบายโดยเส้นทางภายในตำบลบางแดน มีเส้นทางหลายเส้นทางที่เป็นถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง ถนนลูกรัง เดินทางสะดวกสบาย แต่พบว่ามีบางพื้นที่ยังมีถนนชำรุดจากผลกระทบในช่วงฤดูน้ำหลากอยู่บ้าง โดยเฉพาะในพื้นที่ หมู่ที่ 4 ผู้สูงอายุยังประสบปัญหาเรื่องค่าเดินทางที่ราคาสูงมากต้องการให้ทางหน่วยงานภาครัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาด้านค่าบริการและด้านการจัดสันตนาการ

คำสำคัญ คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแดน

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในสภาวะการณ์ของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีอัตราการเพิ่มของประชากรลดลงจากเดิมอยู่ในระดับที่สูง ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพเปลี่ยนแปลงไปและมีอายุยืนยืนยาวขึ้น และพบข้อมูลการเติบโตของจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีอัตราสูงขึ้นมากและเป็นไปทางเดียวกันในทุกๆประเทศทั่วโลก การที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในวัยชราเป็นไปในทางเสื่อมลงของร่างกายรวมถึงสมรรถนะด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมา ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความเสื่อมถอยในทุกๆด้าน ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุในสังคมมีทั้งเป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้เล็กน้อย หรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย และในขณะเดียวกันมีจำนวนหนึ่งต้องอยู่ในสภาวะที่ต้องพึ่งพิงด้วย ดังนั้นการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของคนไทย นโยบายการดูแลผู้สูงอายุ และแนวทางการส่งเสริม

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บุคลากรทีมสุขภาพในระบบบริการสุขภาพที่มีเป้าหมายของผู้สูงอายุของประเทศไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ผู้ศึกษามีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาในแนวทางการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป เมื่อผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเหมาะสมทั่วถึงและเสมอภาคกันการแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตด้านด้านเนื้อหา

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ศึกษาจากแหล่งข้อมูลโดยตรงมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ประชาชนชมรมผู้สูงอายุ และผู้นำชมรมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จำนวน 8 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ขอบเขตด้านพื้นที่

ตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน คือ ปลัดนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแดน 1 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข 1 คน ผู้อำนวยการกองคลัง 1 คน นักพัฒนาชุมชน 2 คน นักวิชาการศึกษา 1 คน ประธานชมรมผู้สูงอายุ 1 คน และ รองประธานชมรมผู้สูงอายุ 1 คน

ขอบด้านระยะเวลาดำเนินการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล คือในช่วงเดือน สิงหาคม 2562 – กันยายน 2562

ทฤษฎีในการศึกษา

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ องค์การอนามัยโลก ให้ความหมายผู้สูงอายุว่า บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัย หรือผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของสังคม หรือผู้เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจ ในประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์อายุ 65 ปี (World Health Organization, 2010) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินตั้งแต่หกสิบปีบริบูรณ์ และไม่มีรายเพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ สังคมไทยเป็นสังคมใหญ่ และมีความผูกพันกันมากในครอบครัว ลักษณะครอบครัวของคนไทยจึงมักจะเป็นครอบครัวใหญ่ มีการแสดงความรักห่วงใยต่อกันและกันและเป็นมงคลอันดีที่จะได้เลี้ยงดูตอบแทนบุญคุณเมื่อยามท่านแก่เฒ่าหรือเจ็บป่วย ซึ่งจะเป็นไปตามธรรมชาติอันแท้จริงของทุกคน และเป็นหน้าที่ของลูกๆหลานๆจะต้องให้การดูแลรักษาพยาบาลอย่างดีที่สุด

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO 2001) ใดให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและสถานะของบุคคลในการดำรงชีวิตทางสังคม โดยจะมี ความสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเองภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยมมาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สวัสดิการและการบริการในด้านต่าง ๆ ตลอดจน ลักษณะทางการเมืองการปกครอง สังคมที่อาศัยอยู่ UNESCO (1981 : 89) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าหมายถึงความรู้สึของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆของชีวิตซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล โดยสรุปว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจในชีวิต การมีความสุข การรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยสัมพันธ์กับเป้าหมายและสภาพแวดล้อมของบุคคล ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และบริบทของสังคมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม ตามวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการของรัฐ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ในปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป) ของ ประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า

“ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Ageing)” อันจะมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงานตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศ อย่างต่อเนื่องในระยะยาว การกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา จึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่าง ๆ ว่ามีความสำคัญในลำดับต้นๆ และ การศึกษาวิจัยต่อเนื่องการติดตามประเมินผลการปรับปรุงแผนระยะยาวด้านผู้สูงอายุเป็นระยะ ๆ ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกันนอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ระบุในมาตรา 54 และมาตรา 80 ถึงภารกิจที่จะต้องมีการต่อประชากรสูงอายุ และปีพ.ศ.2542 ได้มีการจัดทำปฏิญญา ผู้สูงอายุไทยขึ้นอันเป็นภารกิจที่สังคมและรัฐพึงมีต่อผู้สูงอายุ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โรว์และกาห์น (Rowe and Kahn, 1997 cited in Hsuet al., 2010: 548) กล่าวว่ามโนคติของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จการดำรงชีวิต จะเกี่ยวข้องกับมิติด้านสุขภาพ มิติด้านสุขภาพจิต และมิติทางด้านสังคม มิติด้านสุขภาพจะกล่าวถึงเรื่องการเลือกและการบริโภคพฤติกรรมมารับประทานยา และการออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวร่างกาย โยคะและคณะ (Ho et al., 2010: 658-663) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้เป้าหมายใน ชีวิตและการมองโลกในแง่ดีเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดี โดยใช้การวิเคราะห์ตาม โมเดลสมการเชิง โครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) ผลการศึกษาพบว่าการรับรู้เป้าหมายในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตแต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับเรื่องปัญหาจิตสังคม นอกจากนี้การรับรู้เป้าหมายในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมองโลกในแง่ดีหรือร้าย ในขณะที่การมองโลกในแง่ดีหรือร้าย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตแต่สัมพันธ์ทางลบกับการมีปัญหาทางจิตสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้รู้ถึงข้อมูลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
2. สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุในชุมชน
3. สามารถนำข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี นำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีในการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารต่างๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนค้นคว้าข้อมูลในการทำวิจัยจากอินเทอร์เน็ต และการวิจัยสนาม (Field Research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเทคนิคการเลือกแบบ

เจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure or Guided Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ให้ผู้บริหารและผู้นำชุมชน เป็นผู้กรอกแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการศึกษา 1) ศึกษาเอกสาร ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีคุณภาพของผู้สูงอายุและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในเรื่องการสร้างแบบสัมภาษณ์ 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตและเนื้อหาให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3) สร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษานำแนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งแบบสัมภาษณ์อื่นที่สอดคล้องสร้างแบบสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 1) ผู้วิจัยนำเสนอ (ร่าง) แบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความครบถ้วนสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงและผ่านการอนุมัติเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) นำข้อมูลทั้งที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องสมบูรณ์ ผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของใช้วิธี Investigator Triangulation โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ของ Denizen (1970) คือการแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผลการศึกษา

องค์การอนามัยโลก ให้ความหมายผู้สูงอายุว่า บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัย หรือผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของสังคม หรือผู้เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจ ในประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์อายุ 65 ปี (World Health Organization, 2010) สำหรับประเทศไทย “ผู้สูงอายุ” ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 3 ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553 หมายความว่า บุคคลซึ่งอายุเกินกว่า 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย จากความหมาย ผู้สูงอายุ ที่นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และจิตใจไปในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคม และกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ จากการกำหนดว่า บุคคลที่อายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุ ชูศักดิ์ เวชแพทย์ (2531:27) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนตะวันออก (2543:8) ได้เสนอข้อมูลขององค์การอนามัยโลก อัลเฟรด เจ คาห์น แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย มีการแบ่งเกณฑ์ อายุตามสภาพของการมีอายุเพิ่มขึ้น ในลักษณะของการแบ่งช่วงอายุที่เหมือนกัน คือ 1) ผู้สูงอายุ (Elderly) มีอายุระหว่าง 60 – 74 ปี 2) คนชรา (Old) มีอายุระหว่าง 75 – 90 ปี 3) คนชรามาก (Very Old) มีอายุ 90 ปีขึ้นไป

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อครอบครัวและเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเทศไทย ผู้สูงอายุได้คงคุณงามความดีไว้เป็นแบบอย่างแก่ลูกหลานสืบทอดกันมา ซึ่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ได้ให้ความสำคัญและเน้นที่การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมี

อาชีพอย่างเหมาะสม สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ และให้ได้รับสิทธิสวัสดิการแห่งรัฐที่เพียงพอเพื่อไม่ให้ เป็นภาระกับสังคม

สังคมไทยเป็นสังคมใหญ่ และมีความผูกพันกันมากในครอบครัว ลักษณะครอบครัวของคน ไทยจึงมักจะเป็นครอบครัวใหญ่ มีการแสดงความเคารพยกย่องผู้อาวุโสและถือเป็นมงคลอันดีที่จะได้ เลี้ยงดูตอบแทนบุญคุณเมื่อยามท่านแก่เฒ่าหรือเจ็บป่วย ซึ่งจะเป็นไปตามธรรมเนียมอันแท้จริงของคน และเป็นหน้าที่ของลูกๆหลานๆจะต้องให้การดูแลรักษาพยาบาลอย่างดีที่สุดและผู้สูงอายุจะมีการ เปลี่ยนแปลงของร่างกายไปในทางเสื่อมมากกว่าการเจริญเติบโต วัยสูงอายุเป็นวัยแห่งความสุขุม รอบคอบ ซึ่งผู้เข้าสู่วัยสูงอายุจะต้องยอมรับและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงเสียแต่เนิ่นๆ เพื่อสร้างความ พร้อมในการปรับตัวที่จะเป็นผู้สูงอายุอย่างมีความสุข

จากข้อมูลที่ว่าวิจัยศึกษาปณิญาผู้สูงอายุข้างต้น สรุปได้ว่ารัฐบาลตระหนักถึงการเล็งเห็น ความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยการตั้งปณิญาผู้สูงอายุของประเทศไทยขึ้นมา เพื่อให้ผู้สูงอายุไทยได้มี คุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ได้รับการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ได้รับ ความเคารพรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกัน ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ได้รับโอกาสในการศึกษา เรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่าง ต่อเนื่อง ได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ได้เรียนรู้ การดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง พึ่งพาตนเองได้ คุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

การจัดบริการและการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ ประชาชน และผู้สูงอายุต้องเป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการของตน ส่วนชุมชนหรือ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นต้องเป็นฝ่ายสนับสนุนให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการจัดบริการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มุ่ง เสริมสร้างคุณภาพชีวิตดังกล่าว บทบาทของชุมชนและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นได้มีความสำคัญ มากขึ้น เนื่องจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัจจัยความพร้อมด้านทรัพยากรและทุน ทางสังคมมากมาย ดังนั้น การพัฒนาบทบาทท้องถิ่นในการดูแล ผู้สูงอายุในอนาคต

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย 3 คน เพศหญิง 5 คน อายุ ระหว่าง 38-70 ปี มีอาชีพรับราชการและเกษตรกร ระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึง ระดับปริญญาโท รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 9,000 – 52,000 บาท ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

ด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

1. ด้านสุขภาพกาย พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแตน จัดให้มีการให้บริการด้าน สุขภาพ และด้านการรักษาพยาบาลไว้เหมาะสมดีแล้ว โดยมีการดูแลจากเจ้าหน้าที่ อสม. คอย ให้บริการถึงบ้านเช่นการ บริการฉีดวัคซีนป้องกันไข้เลือดออก รวมถึงการจัดให้ความรู้ด้านสุขภาพ แต่ไม่ค่อยบ่อยมากนักนานๆ ครั้ง เช่น การป้องกันและกำจัดยุงลายเนื่องจากในเขตพื้นที่ตำบลบางแตน ในช่วงเย็นถึงค่ำยุงจะเยอะมาก สำหรับทางด้านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพส่วนราชการได้มีการจัดไว้

อย่างเหมาะสม แต่ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่ได้เดินทางเข้าไปมีส่วนร่วมมากนักคิดปัญหาเรื่องไม่สะดวกเรื่องการเดินทาง และมีโรคประจำตัวทำให้มีอาการคล้ายโรคซึมเศร้า

2. ด้านจิตใจ พบว่า ภายในชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและด้านศาสนาอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี อาทิเช่น งานทำบุญขึ้นปีใหม่ งานทำบุญวันสงกรานต์ รดน้ำคำหัวขอพรจากผู้สูงอายุ งานแห่เทียนพรรษา งานลอยกระทง งานแห่พระทางน้ำ และงานแข่งเรือยาว เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุและคนในชุมชนในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแตง มีความสำนึกรักบ้านเกิดและรู้สึกมีความภาคภูมิใจมากเพราะได้อยู่อาศัยมาตั้งแต่เกิด มีความสุข ไม่รู้สึกเหงา และยังได้รับโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมในการถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านให้กับกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน และลูกหลาน อาทิเช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับแข่งเรือยาว การชกเรือยาว การขับร้องเพลงอีแซว เป็นต้น แต่จะมีบางรายที่มีความซึมเศร้าเพราะเกิดจากโรคประจำตัวลักษณะผู้ป่วยติดเตียง จึงไม่อยากจะเข้าร่วมกิจกรรม

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า การได้รับรู้ทางด้านข่าวสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนบางแตง มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนรับรู้โดยผ่านเสียงตามสายภายในหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ผ่านการแจ้งผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา และประสานประชาสัมพันธ์ผ่านทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางแตง มีการสื่อสารตามมิติทางสังคมเป็นอย่างดี โดยใช้วิธีการผ่านการศึกษาและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากชุมชนนอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารโดยทำหนังสือแจ้งผู้นำชุมชน ประชาสัมพันธ์ตามหอกระจายข่าวของชุมชน ประชาสัมพันธ์ทางสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟสบุ๊กและผ่านเว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบลบางแตง อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่สำคัญ ๆ หลายประเพณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรม อาทิเช่น ประเพณีวันสงกรานต์ รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ ประเพณีลอยกระทง จัดกิจกรรมโดยเน้นการแสดงของนักเรียนและผู้สูงอายุ ประเพณีแข่งเรือยาวและแห่พระทางน้ำ นอกจากนี้จัดให้มีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในกิจกรรมร่วมกันระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อช่วยกันทำต่อไป

4. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า สภาพแวดล้อมในตำบลบางแตง เป็นเขตชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรมและมีพื้นที่เกษตรกรรม จะมีผลกระทบบ้างเรื่องการปล่อยสารเคมีในช่วงที่เกษตรกรเผาซังข้าวและโรงงานปล่อยสิ่งปฏิกูลเหม็นเน่า ทางด้านเส้นทางคมนาคมในการเดินทางไปรับบริการด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์มีความความสะดวกสบายโดยเส้นทางภายในตำบลบางแตง มีเส้นทางหลายเส้นทางที่เป็นถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง ถนนลูกรัง เดินทางสะดวกสบาย และนอกจากนี้ชุมชนบ้านบางแตงได้มีการจัดสันทาการ กิจกรรมในยามว่างให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกันตามโอกาสพิเศษต่างๆ หรือนัดหนึ่งครั้งต่อเดือนเพื่อทำกิจกรรมสังสรรค์ที่มีความสนใจเหมือนกัน เช่น ดื่มกาแฟ ไปเที่ยวไหว้พระและลงพื้นที่ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง

ด้านปัญหาและอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

1. ด้านสุขภาพกาย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อผู้สูงอายุในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแดน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางด้านสุขภาพมีโรคประจำตัว เช่น โรคความดัน โรคเบาหวาน โรคไขข้อเสื่อม โรคตาฟ้ามัว ต้อกระจก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการเกิดการติดเชื้อจากยุงลาย โรคไข้หวัดใหญ่ ผู้สูงอายุยังต้องการให้จัดให้มีบริการฉีดวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ทุกปีอย่างทั่วถึง การจัดให้ความรู้ทางด้านวิธีการกำจัดยุงลาย ปัญหาการเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ผู้สูงอายุยังต้องทำมาหากินเลี้ยงตนเองไม่มีลูกหลานดูแล ทำให้ส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดการเจ็บป่วยทั้งทางกายและทางสภาพจิตใจ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ป่วยคิดเตียง ประกอบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันราคาสินค้าทางเกษตรราคาตกต่ำลงทำให้มีรายได้ลดลง ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแดน คือผลกระทบจากปัญหาทางด้านสุขภาพมีผลต่อด้านจิตใจ ทำให้เกิดภาวะความเครียด มีความกังวลไม่สบายใจ กลัวเป็นภาระกับคนอื่น บางรายเกิดภาวะโรคซึมเศร้า ประกอบกับคิดถึงลูกหลานที่ต้องไปทำงานต่างถิ่นที่อยู่ทำให้ตนเองต้องอยู่เพียงแต่ลำพัง ส่งผลให้สภาวะทางด้านจิตใจ ย่ำแย่ลงไปกว่าเดิมจากที่มีโรคประจำตัวด้วยความหวังอยากให้การรอบครวกลับมาอยู่เหมือนเดิมอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแดน คือปัญหาการเข้าถึงของผู้สูงอายุบางกลุ่มยังขาดความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่ทั่วถึงและยังส่งผลให้มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือเพื่อนบ้านน้อย ขาดปฏิสัมพันธ์กันให้เหตุผลเพราะต้องเฝ้าบ้านไม่ต้องการมีสังคมกับบุคคลภายนอก จะออกนอกบ้านเฉพาะวันที่มีกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น เช่น วันพระ หรือวันสำคัญทางศาสนาประจำปี

4. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแดน คือ ปัญหาการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตร ปัญหาการปล่อยสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่ทำให้เกิดสาเหตุโรคไข้เลือดออก ปัญหาฝุ่นละอองและควันพิษที่เกิดจากการเผาขยะ ปัญหาการส่งกลิ่นเหม็นของการทิ้งขยะจากตลาด ปัญหาทางด้านการคมนาคมในบางพื้นที่ในช่วงฤดูน้ำหลากส่งผลให้ถนนชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อส่งผลให้การเดินทางลำบากและเกิดอันตรายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์

ด้านข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

1. ด้านสุขภาพกาย พบว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแดน ผู้สูงอายุประสงค์ให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี อย่างสม่ำเสมอและบริการให้ทั่วถึง ควรจัดให้มีการบริการถึงบ้านเพราะผู้สูงอายุไม่สะดวกเดินทางไปรับบริการถึงสถานพยาบาลท้องถิ่น เพราะเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง และเดินไม่ได้ อาทิเช่น บริการ

ตรวจวัดสายตา ตรวจวัดโรคความดันและเบาหวาน นอกจากนี้ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับ ผู้สูงอายุทางด้านการป้องกันและกำจัดยุงลาย เพื่อไม่ให้เกิดโรคไข้เลือดออกในพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลบางแตน

2. ด้านจิตใจ พบว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลบางแตน ควรเพิ่มการส่งเสริมในเรื่องกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ โดยคัดจากกลุ่มผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ มามีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีเวลาสำหรับจัดกิจกรรม และสร้างความตระหนักรู้และเข้าใจให้บุตรหลานในการดูแลผู้สูงอายุให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ควรจัดให้ให้มีการจัดกลุ่มผู้สูงอายุอย่างเข้มแข็งก่อน ซึ่งหากมีกลุ่มเข้มแข็งแล้วการจัดทำกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม คาดว่าจะง่ายขึ้นและจะมีหน่วยงานเข้ามาร่วมบริหารจัดการสร้างความเข้มแข็งต่อไปและควรประชาสัมพันธ์ให้ทราบทุกช่องทางให้กับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ที่ตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับกับทุกคน

4. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่วนงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการที่จะแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตร ปัญหาการปล่อยสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ปัญหาการเกิดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่ทำให้เกิดสาเหตุ โรคไข้เลือดออก ปัญหาฝุ่นละอองและควันพิษที่เกิดจากการเผาขยะ ปัญหาการอากาศเป็นพิษส่งกลิ่นเหม็นจากการทิ้งขยะสดในตลาด ปัญหาทางด้านการคมนาคมในบางพื้นที่ในช่วงฤดูน้ำหลากส่งผลให้ถนนชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อส่งผลให้การเดินทางลำบากและเกิดอันตรายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี สามารถอภิปรายผลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการ สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ได้ดังนี้

ด้านศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

สุขภาพกาย ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแตน ได้รับการบริการด้านการดูแลสุขภาพและการรับการรักษาพยาบาลที่ดีจากสถานพยาบาลและเจ้าหน้าที่ส่วนงานภาครัฐ ได้อย่างเหมาะสม ส่วนใหญ่มีสุขภาพดีแข็งแรง สามารถดูแลตนเองได้ สามารถเดินทางไปรับการรักษาพยาบาลได้ตามที่หมอนัด และยังสามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรหาเลี้ยงชีพได้ ยังมีผู้สูงอายุที่ผู้ป่วย โรคไข้เลือดออก จากการติดเชื้อจากยุงลายเพราะเกิดจากปัญหาการแพร่พันธุ์ของยุงลาย สาเหตุเกิดจากปัญหาน้ำเน่าเสียและน้ำขังในบริเวณที่พักอาศัยจึงทำให้มียุงลายจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคไขข้อเสื่อม และโรคซึมเศร้า ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุให้ความสำคัญทางด้านการกิจกรรมทางวัฒนธรรมและด้านศาสนา อย่างสม่ำเสมอ อาทิเช่น งานทำบุญขึ้นปีใหม่ งานทำบุญวันสงกรานต์ กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ งานแห่เทียนพรรษา งานลอยกระทง งานแห่งพระทางน้ำ และงานแข่งเรือยาว เป็นต้น มักจะมีความสุขและมีความภาคภูมิใจสำนึกรักในบ้านเกิดมากเพราะอยู่อาศัยตั้งแต่เกิดจนทำให้บางครั้งไม่รู้สึกเหงา เพราะได้ร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุด้วยกัน

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้สูงอายุยังได้รับการได้รับรู้ทางด้านข่าวสารทั้งภายในและภายนอกชุมชน จากการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนรับรู้โดยผ่านเสียงตามสาย ภายในหมู่บ้าน ผ่านการแจ้งผู้นำชุมชน ผู้นำทางด้านศาสนา และประสานประชาสัมพันธ์ผ่านทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางแดน มีการสื่อสารตามมิติทางสังคมเป็นอย่างดี โดยใช้วิธีการผ่านการศึกษาและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากชุมชน การประชาสัมพันธ์ตามหอกระจายข่าวของชุมชน ประชาสัมพันธ์ทางสื่อโซเชียลมีเดีย ได้เป็นอย่างดีเพราะได้รับการสนับสนุนจากลูกหลาน ทำให้สามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ด้านสิ่งแวดล้อม ยังคงพบปัญหาสภาพแวดล้อมในตำบลบางแดน ถึงแม้ทางส่วนราชการจะมีนโยบายและแผนในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแดน แต่เป็นเพราะพื้นที่ชุมชนที่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ใกล้เคียง ทั้งยังมีพื้นที่เกษตรกรรมที่มีผลกระทบบ้างในช่วงที่เกษตรกรเผาซังข้าว หรือการรับสารพิษตกค้างจากยาฆ่าแมลง และโรงงานปล่อยสิ่งปฏิกูลเหม็นเน่า สำหรับทางด้านการคมนาคมการเดินทางไปรับบริการด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ที่มีความความสะดวกสบาย จะมีขำรถบ้างในช่วงหน้าน้ำหลาก ปัจจุบันยังขาดเรื่องรถโดยสารสาธารณะประจำทาง ทำให้ผู้สูงอายุได้รับความลำบากในการเดินทางเพราะต้องจ้างใช้บริการรถรับจ้างแบบเหมาซึ่งมีราคาแพง และนอกจากนี้ชุมชนบ้านบางแดนได้มีการจัดสันทนากิจกรรมในยามว่างให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกันตามโอกาสพิเศษต่างๆ หรือนัดหนึ่งครั้งต่อเดือนเพื่อทำกิจกรรมสังสรรค์ที่มีความสนใจเหมือนกัน แต่ในบางครั้งก็ยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

ตรงกับ ชนะโชค คาวาน (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเป็นในภาพรวม หรือรายด้านซึ่งประกอบด้วยด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแนวทาง การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมี 4 แนวทางได้แก่แนวทางการมีส่วนร่วม

ของครอบครัว แนวทางการพัฒนาด้านจิตใจ แนวทางการช่วยเหลือกรณีการเจ็บป่วย แนวทางการส่งเสริมรายได้และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ และ ตรงกับดวงใจ คำคง (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตรายด้านอยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกายด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตพบว่าปัจจัยด้านอายุ และสถานภาพหม้ายมีผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนสถานภาพสมรสมีผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ด้านศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ด้านสุขภาพกาย ยังคงพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแดน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางด้านสุขภาพมีโรคประจำตัว เช่น โรคความดัน โรคเบาหวาน โรคไขข้อเสื่อม โรคตาฟ้ามัว ต้อกระจก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการเกิดการติดเชื้อจากยุงลาย โรคไข้หวัดใหญ่ ผู้สูงอายุยังต้องการให้จัดให้มีบริการฉีดวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ทุกปีอย่างทั่วถึง และการจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านวิธีการกำจัดยุงลาย ด้านปัญหาการเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ผู้สูงอายุยังต้องทำมาหากินเลี้ยงตนเองไม่มีลูกหลานดูแล ทำให้ส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดการเจ็บป่วยทั้งทางกายและทางสภาพจิตใจ

ด้านจิตใจ พบว่า ปัญหาที่มีผลกระทบต่อปัญหาทางด้านสุขภาพมีผลต่อด้านจิตใจ ทำให้เกิดภาวะความเครียด มีความกังวลไม่สบายใจ กลัวเป็นภาระกับคนอื่น บางรายเกิดภาวะโรคซึมเศร้า ประกอบกับคิดถึงลูกหลานที่ต้องไปทำงานต่างถิ่นที่อยู่ทำให้ตนเองต้องอยู่เพียงแต่ลำพังส่งผลให้สภาวะทางด้านจิตใจแย่ลงไปกว่าเดิมจากที่มีโรคประจำตัวด้วยความหวังอยากให้ครอบครัวกลับมาอยู่เหมือนเดิมอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อผู้สูงอายุ คือปัญหาการเข้าถึงของผู้สูงอายุบางกลุ่มยังขาดความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่ทั่วถึงและยังส่งผลให้มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือเพื่อนบ้านน้อย ขาดปฏิสัมพันธ์กันให้เหตุผลเพราะต้องเฝ้าบ้านไม่ต้องการมีสังคมกับบุคคลภายนอก โดยมีพฤติกรรมออกนอกบ้านเฉพาะวันที่มีกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น

ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามี ปัญหาการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตร ปัญหาการปล่อยสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่ทำให้เกิด

สาเหตุโรคไข้เลือดออก ปัญหาฝุ่นละอองและควันพิษที่เกิดจากการเผาขยะ ปัญหาการส่งกลิ่นเหม็น ของการทิ้งขยะจากตลาด ปัญหาทางด้านการคมนาคมในบางพื้นที่ในช่วงฤดูน้ำหลากส่งผลให้ถนน ชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อส่งผลให้การเดินทางลำบากและเกิดอันตรายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ บ่อยครั้งทำให้ผู้สูงอายุหวาดระแวงในการเดินทาง

ตรงกับ สุพร คูหา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลหนองขาวอำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี สะท้อนให้เห็นว่า ควรมีการ เสริมสร้างความมั่นคงทางใจให้กับผู้สูงอายุเช่นการจัด โครงการแสดงธรรมเทศนาสำหรับผู้สูงอายุ เป็นประจำทุกเดือน การจัดกิจกรรมกลุ่มชมรมสำหรับผู้สูงอายุตั้งนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุควรที่จะเน้น ในลักษณะการจัดกิจกรรมวัน ผู้สูงอายุการแสดงมุทิตาจิตกับผู้สูงอายุการจัดงานวันคล้ายวันเกิดการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวสถานที่ สำคัญการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาการทำบุญงานประเพณีวันสำคัญต่างๆควรมีการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองกับความต้องการทางด้านสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุโดยชุมชนร่วมกับโรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุแสดงออกเช่นการร้องรำทำ เพลงการพบปะพูดคุยแสดงความคิดเห็น

ด้านข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

การดูแลสุขภาพกาย ผู้สูงอายุประสงค์ต้องการให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีอย่าง สม่าเสมอและบริการให้ทั่วถึง บางหมู่บ้านขาดช่วงระยะเวลาอันนานเกินไปในการเข้าถึงการให้บริการ ควรมีการจัดดำเนินการบริการตามบ้านเพราะผู้สูงอายุไม่สะดวกเดินทางไปรับบริการถึง สถานพยาบาลท้องถิ่น สาเหตุค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงต่อการเดินทางหนึ่งครั้ง ถึงแม้จะมีบริการ จากส่วนงานฟรีอยู่บ้างแต่จะสงวนสิทธิในเฉพาะกรณีฉุกเฉินเท่านั้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีการ อบรมให้ความรู้กับผู้สูงอายุทางด้านการป้องกันและกำจัดยุงลาย เพื่อไม่ให้เกิด โรคไข้เลือดออกใน พื้นที่ หรือความรู้ทางด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ด้านจิตใจ ควรจัดให้มีการส่งเสริมในเรื่องกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ มากยิ่งขึ้น อย่างเหมาะสม เช่นการจัดกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น โดยคัดจากกลุ่มผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ ที่ มีความพร้อมเกิดการรวมกลุ่มให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีเวลาสำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ และ สร้างความตระหนักรู้และเข้าใจให้บุตรหลานในการดูแลผู้สูงอายุให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรจัดให้ให้มีการจัดกลุ่มผู้สูงอายุอย่างเข้มแข็งโดยทางภาครัฐเข้าไปมีส่วนร่วมและให้คำแนะนำด้านความรู้ต่างๆเพื่อไปถ่ายทอดซึ่งหากมีกลุ่มผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งแล้วการจัดทำกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ก็จะง่ายขึ้นและจะมีหน่วยงานเข้ามาร่วมบริหารจัดการสร้างความเข้มแข็งต่อไป

ด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการที่จะแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตร ปัญหาการปล่อยสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ปัญหาการเกิดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่ทำให้เกิดสาเหตุโรคไข้เลือดออก ปัญหาฝุ่นละอองและควันพิษที่เกิดจากการเผาขยะ ปัญหาการส่งกลิ่นเหม็นของการทิ้งขยะจากตลาด ปัญหาถนนชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อส่งผลให้การเดินทางลำบากและเกิดอันตรายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ อย่างเร่งด่วนขณะนี้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนและได้ผลกระทบในการเดินทางเป็นอย่างมาก

ตรงกับ สุพร กุหา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยมี ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านร่างกาย โดย การเจ็บป่วยทางร่างกาย ด้านจิตใจพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความจำไม่ดีแต่พบว่ามีใจต่อ ความสัมพันธ์ทางสังคมเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่ามีใจต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน เช่น สะอาด บรรยากาศดีไม่มีมลพิษ 2) ปัญหาการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากผู้สูงอายุขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาของตนเองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 3) แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าต้องให้ความสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายเป็นอันดับแรกก่อน โดยการออกหน่วยตรวจสุขภาพเคลื่อนที่เป็นประจำทุกเดือน รองลงมาต้องให้ความสำคัญ ทางด้านจิตใจโดยการเสริมสร้างความมั่นคงทางใจด้วยการจัดโครงการแสดงธรรมเทศนาสำหรับ ผู้สูงอายุเป็นประจำทุกเดือนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยจัดกิจกรรมกลุ่ม ชมรมสำหรับผู้สูงอายุเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมรวมถึงแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิต ด้านสภาพแวดล้อม ควรเน้นให้มีการเพิ่มเงินเบี้ยยังชีพคนชราแบบจัดเป็นสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุโดย มีหลักเกณฑ์ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

1. ส่งเสริมการตั้งกองทุนสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กลุ่มอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อผู้สูงอายุจะได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน และเสริมสร้างรายได้

2. ส่งเสริมให้ความรู้ในด้านการดูแลตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การใช้ชีวิตประจำวัน การปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างมีความสุข ปรับความเข้าใจและปรับตัวให้แก่ผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้สูงอายุ

3. ส่งเสริมการให้ความรู้ของการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้ทราบถึงประโยชน์และสิทธิที่ได้รับอย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุตรงตามความต้องการ สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นที่

2. ศึกษาบริบททางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อการพัฒนาศักยภาพการส่งเสริมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ศึกษาปัญหาและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). ออนไลน์.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ

พ.ศ.2546 (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: เจ เอส การพิมพ์.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2541). กรุงเทพฯ: เจ.เอส. การพิมพ์.

การพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2545). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549).

ชนะ โขกวัน. (2553) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดปทุมธานี : มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534-2550

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 กรุงเทพฯ:

นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์

สุพร คูหา. (2552) แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลหนองขา
อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การอนามัยโลก. (2010). ความหมายของผู้สูงอายุ. (ออนไลน์).

<http://haamor.com/th>, 16 กันยายน 2562.